

CYNGOR GWYNEDD

Y GWASANAETH RHEOLI LLYGREDD A THRWDDEDU

Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Bridio Cŵn)(Cymru) 2014

AMODAU A CHANLLAWIAU TRWDDEDU I FRIDWYR CŴN CARTREF

Cynnwys

1. AMODAU CYFFREDINOL

1.1 Arddangos y Drwydded

2. LLETY A'R AMGYLCHEDD

2.1 Amgylchedd Domestig

2.2 Maint y Gofodau

2.3 Deunydd gorwedd

2.4 Tymheredd a Gwresogi

2.5 Goleuo

2.6 Awyru

2.7 Glanweithdra

2.8 Difa Pla

2.9 Gwaredu Gwastraff

2.10 Esgor cŵn bach

3. DIET A MAETHIAD

3.1 Bwyd a Diod

3.2 Cyfleusterau Paratoi a Storio Bwyd

4. YMDDYGIAD NORMAL

4.1 Ymarfer Corff

4.2 Goruchwyllo

4.3 Cyfradd staff/nifer stoc

4.4 Gosodiad Domestig

5. IECHYD A LLES

5.1 Cofrestru gyda Milfeddyg

5.2 Meddyginiaethau

5.3 Afiechydon Heintus/Ymledol

5.4 Statws iechyd y cŵn

5.5 Bridio

5.6 Cyfleusterau Ynysu

5.7 Cit Cymorth Cyntaf

5.8 Diogelu rhag Tân

5.9 Diogelwch Offer Trydanol

6. CADW COFNODION

6.1 Adnabod Cŵn

6.2 Cŵn bach

6.3 Gwerthu Geist a Chŵn Magu

6.4 Cludo Cŵn

7. DEDDF LLES ANIFEILIAID 2006

7.1 Cyfleusterau i Gŵn Bach

7.2 Arddangos Patrymau Ymddygiad Arferol

7.3 Cymdeithasoli Cŵn Bach

7.4 Magu Cyfrifol

7.5 Strategaeth ymddeol i eist a chŵn magu

8. CANLLAWIAU ERAILL

8.1 Deddfwriaeth Gyfredol Berthnasol Arall

MATERION ERAILL SY'N YMWNEUD Â RHEDEG SEFYDLIAD TRWYDDEDIG.

A - Y Drefn Apelio

B - Canllaw Rhagofalon Tân

C - Iechyd a Diogelwch

ATODLENNI YCHWANEGOL

Atodlen 1 - Llyfr Log Gast Fagu

Atodlen 2 - Llyfr Log Ci Magu

Atodlen 3 - Cerdyn Adnabod Ci Bach

1. AMODAU CYFFREDINOL

Trwydded Amod	Canllaw
1.1 Trwydded Arddangos a. Rhaid i gopi o'r drwydded a'i hamodau gael eu harddangos yn briodol i'r cyhoedd mewn lle amlwg yn y sefydliad bridio.	

2. LLETY A'R AMGYLCHEDD

Rhaid cadw cŵn mewn llety sy'n briodol o ran adeiladwaith, maint y gofodau, deunydd gorwedd, cyfleusterau ymarfer, tymheredd a gwresogi, goleuo, awyru, glanweithdra, a chael gwared â gwastraff. Rhaid cael cyfleusterau esgor a chyfleusterau i gŵn bach.

Amod Trwydded	Canllaw
2.1 Amgylchedd Domestig a. Rhaid i bob ci fyw, cysgu ac esgor oddi fewn i'r eiddo domestig. b. Rhaid i'r eiddo domestig fod yn amgylchedd diogel i'r cŵn fyw ynddo.	<p>Dylai cŵn gael adnoddau addas i osgoi cystadleuaeth a monopoleiddio yn yr amgylchedd domestig, e.e. mae hyn yn cynnwys manau cuddio, gwelyau, teganau ac ati.</p> <p>Dylai llwybrau, gerddi a manau ymarfer gael eu cynnal yn dda a dylent fod mewn cyflwr da, glân a diogel.</p> <p>Dylai pob llawr ddarparu digon o afael i alluogi'r cŵn i gerdded neu redeg heb lithro.</p> <p>Dylai amgylchedd y cartref hefyd atal y cŵn rhag dianc.</p>

<p>2.2 Maint y Gofodau</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Gellir defnyddio cewyll cŵn fel llety cysgu dros nos am uchafswm o 9 awr yn unig. b. Os ydynt yn cael eu defnyddio mae gofyn iddynt fod yn ddigon mawr i ganiatáu i bob ci fedru sefyll, i droi o gwmpas ac i ysgwyd ei gynffon heb daro'r ochrau. <p>Cyfeiriwch at 2.10, os gwelwch yn dda, ynglŷn â chyfleusterau esgor ar gŵn bach.</p>	
<p>2.3 Deunydd gorwedd</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Rhaid darparu gwelyau a deunydd gorwedd sy'n addas i gadw'r cŵn yn gyfforddus. b. Dylid medru glanhau a diheintio gwelyau a'r deunydd gorwedd yn rhwydd a dylid eu gosod i ffwrdd oddi wrth unrhyw ddrafftiau. c. Rhaid i'r holl ddeunydd gorwedd a ddefnyddir fod yn lân, beidio ag achosi unrhyw lid a bod yn sych. d. Rhaid i wely ci fod wedi'i adeiladu'n gadarn ac yn anhydraidd, ac o faint addas ar gyfer brîd y cŵn a gedwir. e. Rhaid i bob ci gael mynediad i'w wely ei hun. 	<p>Diffinnir gwely ci fel sylfaen gyda thair neu bedair wal o'i chwmpas (3D) gyda'r dewis o do neu beidio.</p> <p>Enghreifftiau o ddeunydd gorwedd addas yw 'Vetbed' a ffabrig neu ddeunydd cnu (y gellid ei olchi).</p>
<p>2.4 Tymheredd a Gwresogi</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Rhaid i gyfleusterau gwresogi ac oeri fod ar gael yn yr amgylchedd domestig a'u defnyddio yn unol â gofynion pob ci a chi bach unigol. 	<p>Oherwydd mai rheolaeth gyfyngedig sydd gan gŵn bach dros eu tymheredd yn ystod deng niwrnod cyntaf eu bywydau, dylid darparu gwres lleol ychwanegol yn y lloc esgor. Dylid cofnodi a monitro tymheredd ar lefel y cŵn.</p> <p>Dylai'r ffynhonnell gwres gynhesu ardal ddigon mawr i'r torllwyth i gyd.</p>

<p>b. Rhaid i ran o'r ardal gysgu sicrhau bod y ci yn gallu mwynhau isafswm tymheredd o 10°C ac uchafswm tymheredd o 26°C.</p> <p>c. Yn yr ardal arwahanu, rhaid sicrhau bod yna fodd cynnal y tymheredd ar lefel sy'n addas i gyflwr y ci, ac yn ddibynnol ar gyngor milfeddygol. Er hynny, ni ddylid gadael i'r tymheredd yn y cenel ynysu godi uwchlaw 26°C na syrthio o dan 13°C.</p> <p>d. Dylai deiliaid trwyddedau sicrhau bod yr holl ffynonellau gwres yn ddiogel ac yn cydymffurfio â'r holl ofynion rheolaethol i'r anifeiliaid a'r bobl sy'n gweithio yno.</p>	<p>Ni ellir rheoli'r tymheredd yn gaeth yn yr ardaloedd tu allan lle gall anifeiliaid ymarfer a chymysgu. Ni ddylid cyfyngu anifeiliaid i ardaloedd gyda amodau hinsawdd a all beri gofid iddynt.</p> <p>Er mwyn cynnal tymheredd yn unol â'r gofynion, gall defnyddio ffynonellau gwresogi unigol fod yn addas i'r cŵn. Mewn rhai amgylchiadau, bydd hefyd angen gwres cefndirol ychwanegol.</p> <p>Rhaid i'r dyfeisiadau a ddefnyddir i wresogi ac oeri fod yn ddiogel ac nad ydynt yn debygol o achosi perygl drwy losgi neu drydaniad. Dylai tanau agored gael sgrîn dân addas.</p> <p>Mae lampau gwresogi'n cael eu gosod ar lefel isel ac ni ellir rhoi gorchudd plastig arnynt, ond dylai rhwyll fetel amddiffynnol fod arnynt i atal cŵn rhag cyffwrdd y bylbiau poeth yn uniongyrchol.</p> <p>Mae llawer mwy o debygolrwydd y bydd lampiau gwresogi'n cael eu taro gan dorri'r bylbiau pan fyddant wedi'i gosod ar lefelau isel ond mae bylbiau ar y farchnad sy'n wydn a ddim yn torri. Os yn bosib dylid ceisio a defnyddio'r bylbiau hyn.</p>
<p>2.5 Golau</p> <p>a. Rhaid darparu golau i ardaloedd ymarfer a chysgu fel bod pob rhan yn hawdd i'w gweld. Dylai hwn fod yn olau naturiol ble bo'n ymarferol.</p> <p>b. Mae angen diffodd golau yn ystod y nos er mwyn caniatáu patrymau cysgu priodol.</p>	<p>Dylid rhoi ystyriaeth yn yr amgylchedd domestig i osodiad unrhyw oleuadau unigol sy'n sefyll, y gellid fel arall eu taro drosodd gan gŵn.</p>

<p>2.6 Awyru</p> <p>a. Rhaid darparu system awyru i bob ardal fewnol heb greu gormod o ddrafftiau yn yr ardal gysgu. Rhaid bod modd hefyd i reoli newidiadau mewn tymheredd.</p>	<p>Yn yr amgylchedd domestig gellid darparu awyriad digonol drwy agor ffenestr, ond dylid rhoi ystyriaeth lawn a chymryd camau i atal cŵn rhag dianc neu beryglu eu diogelwch.</p>
<p>2.7 Glanweithdra</p> <p>a. Rhaid clirio'r holl garthion a deunyddiau wedi'u baeddu o'r ardaloedd a ddefnyddir gan gŵn o leiaf unwaith y dydd, ac yn amlach os oes angen.</p>	<p>Ceir rhestr o ddiheintyddion yn: http://disinfectants.defra.gov.uk/</p>
<p>2.8 Difa Pla</p> <p>a. Rhaid cymryd camau i leihau'r risgiau a achosir gan gnofilod, pryfed a phla eraill yn y cartref. Rhaid ymdrin â phlâu o'r fath heb oedi drwy ddefnyddio cynnyrch milfeddygol addas i gael gwared ar unrhyw bla.</p>	<p>Dylech bob amser ddilyn canllawiau'r gwneuthurwyr wrth ddefnyddio cynnyrch rheoli er mwyn lleihau'r perygl i'r cŵn.</p>
<p>2.9 Gwaredu Gwastraff</p> <p>a. Rhaid darparu cyfleusterau ar gyfer derbyn, storio a chael gwared â phob gwastraff.</p> <p>b. Rhaid cymryd gofal arbennig i ddioli gwastraff a gesglir o ganlyniad i driniaeth ac ymdrin â chŵn gydag afiechydon heintus.</p> <p>c. Rhaid cytuno ar gyfleusterau i waredu gwastraff anifeiliaid gyda'r Awdurdod Trwyddedu.</p>	<p>Dylai'r trwyddedai wirio gyda Asiantaeth yr Amgylchedd beth yw'r canllawiau cyfredol ar y dulliau addas o gael gwared â'r gwastraff hwn.</p>

2.10 Cyfleusterau Esgor Cŵn Bach

- a. Rhaid darparu lle penodol i bob gast cyn iddi esgor gyda blwch/gwely esgor addas.
- b. Rhaid i'r cyfleusterau gwresogi fod yn addas, yn ddiogel ac yn gallu darparu ystod o dymheredd, sy'n addas i'r cŵn bach a'r ast.
- c. Rhaid darparu man addas ble gall yr ast orffwyso i ffwrdd oddi wrth ei chŵn bach.
- d. Nid yw cewyll cŵn yn addas a rhaid peidio eu defnyddio fel gwelyau esgor

Yn gyffredinol, dylid rhoi geist gyda chŵn eraill mewn pâr neu grŵp, ond dylent fod mewn cwt ar eu pennau eu hunain am ychydig o ddyddiau cyn iddynt esgor. Er hynny, dylent barhau i weld, clywed ac aroglu geist eraill cyfarwydd a bod mewn cysylltiad dyddiol gyda phobl.

Dylai'r blwch/gwely esgor fod o faint addas ac yn gyfforddus ar gyfer yr ast a'i chŵn bach gan roi ystyriaeth i frîd a maint y torllwyth. Yn ogystal, mae gwelyau gyda bariau atal gwasgu yn ddoeth i osgoi'r ast rhag gwasgu'r cŵn bach yn ddamweiniol.

Tua thri diwrnod ar ôl iddynt esgor dylai'r geist gael cyfnodau byr o ymarfer i ffwrdd o'u torllwyth.

Dylid archwilio geist sy'n agos at esgor yn rheolaidd
Pan fyddant yn esgor dylid cadw llygad ar y geist ac os oes unrhyw arwyddion fod trafferthion yna dylid cysylltu â milfeddyg fel mater o frys. Dylai manylion cyswllt i gael cymorth milfeddyg fod ar gael yn hawdd.

3. DIET A MAETHIAD

Rhaid i'r cŵn gael cyflenwad addas a digonol o fwyd a diod bob amser ar gyfer y brid, oed a'r gofynion maeth amrywiol. Rhaid cael cyfleusterau paratoi bwyd digonol.

Amod Trwydded	Canllaw
<p>3.1 Bwyd a Diod</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Rhaid darparu diet i bob ci sy'n addas i'r math, oed a brîd o gi. b. Rhaid i ddŵr glân fod ar gael bob amser a dylid ei newid yn ddyddiol. c. Rhaid i'r llestri bwyta ac yfed fod o ddyluniad sy'n atal y bwyd a'r diod rhag mynd i bob man, cyhyd â bod hynny'n ymarferol. d. Rhaid i'r llestri fod yn hawdd i'w glanhau a'u sterileiddio, a rhaid eu cadw'n lân.	<p>Dylai'r holl gŵn, yn cynnwys cŵn bach sydd wedi eu diddyfnu, gael mynediad i lestri bwydo ar wahân.</p> <p>Rhaid i'r holl gŵn gael diet sy'n bodloni eu gofynion maeth ac sy'n cyfateb i'w hoedran, eu brîd, statws cenhedlu, sgôr cyflwr eu corff a lefel gweithgarwch.</p> <p>Dylid ceisio cyngor gan filfeddyg pan nad yw pwysau cŵn bach yn cynyddu, neu eu bod yn colli pwysau.</p> <p>Cyfeiriwch at Godau Ymarfer Llywodraeth Cymru</p>
<p>3.2 Cyfleusterau Paratoi a Storio Bwyd</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Rhaid darparu cyfleusterau addas, sydd wedi'u hadeiladu a'u cynnal mewn ffordd hylan, i storio a pharatoi bwyd i'r cŵn. b. Pan fo cigoedd ffres a rhai wedi'u coginio'n cael eu storio, rhaid darparu oergelloedd. Rhaid osgoi halogi'r bwyd. c. Rhaid i sinc gyda thap dŵr poeth ac oer fod ar gael i olchi celfi cegin a dysglau bwyta ac yfed.	<p>Dylid cadw paratoi bwyd ar wahân yn llwyr o'r manau a ddefnyddir i baratoi bwyd i bobl oherwydd rhesymau hylendid.</p>

d. Rhaid darparu cynhwysyddion i storio bwyd a rhaid iddynt fod o wneuthuriad da a'u cadw mewn cyflwr da fel nad yw pryfed a phla yn gallu mynd iddynt.	

4. YMDYGIAD NORMAL

Rhaid i'r cŵn fod yn gallu arddangos patrymau ymddygiad arferol bob amser. Rhaid iddynt gael y cyfle i fwynhau ymarfer corff a chael goruchwyliaeth ddigonol. O'r herwydd rhaid i berchnogion gydymffurfio â'r cymarebau staff a gymeradwywyd. Bydd cŵn yn cael eu cadw mewn amgylchedd gyda chyfleusterau i wella a chyfoethogi eu hamgylchedd a galluogi i gŵn bach gymysgu â'i gilydd.

Amod Trwydded	Canllaw
<p>4.1 Ymarfer Corff</p> <p>a. Rhaid i'r holl gŵn gael digon o ymarfer corff i'w anghenion unigol i edrych ar ôl eu llesiant corfforol a meddyliol.</p> <p>b. Ble fo gan gŵn ardal ymarfer benodol neu fynediad rhydd i ardal ymarfer, rhaid darparu rhaglen ymarfer ysgrifenedig a'i chymeradwyo gan yr awdurdod lleol.</p>	<p>Mewn amgylchedd domestig dylai cŵn gael ymarfer corff rheolaidd y tu allan i'r amgylchedd domestig. Gallai hyn fod yn mynd am dro yn y parc/ar y traeth.</p>
<p>4.2 Goruchwyllo</p> <p>a. Os yw deiliad y Drwydded yn absennol am beth amser yna rhaid i berson addas a chymwys sy'n o leiaf 16 oed, oruchwyllo'r eiddo.</p> <p>b. Rhaid i'r rhai sy'n goruchwyllo fod â gwybodaeth drylwyr a manwl o'r amodau trwyddedu gan gydymffurfio gyda phob un, bob amser.</p>	<p>Mae angen i unrhyw un sy'n goruchwyllo'r cŵn fod â gwybodaeth ddigonol a phrofiad i fedru trin y cŵn yn gywir ac yn ddiogel. Rhaid iddynt hefyd fedru adnabod os yw ymddygiad ci yn awgrymu fod yna broblem gan weithredu yn briodol.</p>

<p>Mae angen hyn i sicrhau eu hiechyd, diogelwch a lles gan atal unrhyw ddioddef diangen.</p> <p>c. Rhaid archwilio cŵn yn rheolaidd i sicrhau eu hiechyd, diogelwch a'u lles.</p>	<p>Dylai fod gan bob bridwr a staff fynediad i a bod yn gyfarwydd gyda'r Cod Ymarfer er Lles Cŵn a bob deddfwriaeth berthnasol arall.</p> <p>Dylai fod ganddynt wybodaeth ymarferol dda am fridio cŵn a bod yn ymwybodol o ymarfer da a nodweddion y brid(iau) a ddewiswyd.</p>
<p>4.3 Nifer y Cŵn</p> <p>a. Nodir nifer uchaf y cŵn gaiff eu lletya ar unrhyw adeg ar y drwydded ac ni ddylid lletya mwy na hynny.</p> <p>b. Pennir yr uchafswm o gŵn a gaiff eu lletya gan gyfleusterau'r eiddo.</p> <p>c. Bydd nifer y cŵn yn cael ei ostwng os oes methiant i gydymffurfio gyda gofynion eraill y drwydded. Diffinnir 'ci' fel unrhyw un o deulu'r ci sydd dros chwe mis oed gan gynnwys cŵn a geist magu, cŵn wedi ymddeol a chŵn ifanc.</p>	<p>Bydd yr awdurdod trwyddedu yn ystyried y sefydliad yn ei gyfanrwydd; gan gynnwys y llety a'r cyfleusterau ymarfer corff sydd ar gael, rhaglenni iechyd a lles ac unrhyw ymrwymadau eraill y trwyddedai (e.e. gwaith) a lefel cydymffurfio parhaus â'r drwydded.</p> <p>Lle nad yw'r awdurdodau trwyddedu'n fodlon gyda gallu deiliad arfaethedig y drwydded neu ddeiliad cyfredol y drwydded i gydymffurfio gyda'r amodau trwyddedu, gallant ostwng nifer y cŵn caiff y sefydliad eu cadw.</p> <p>Gallai tystiolaeth o hyn fod yn fethiant i gwrdd ag amodau'r drwydded e.e. cŵn ddim yn cael ymarfer corff a glanweithdra gwael.</p>
<p>4.4 Gosodiad Domestig</p> <p>a. Dylai bob ci gael ei letya yng nghwmni cŵn eraill oni bai bod angen ei gadw wedi ei ynysu am resymau diogelwch a llesiant ci unigol.</p>	<p>Dylai'r gosodiad alluogi i bob ci ddewis p'un ai i weld ci arall ai peidio.</p> <p>Dylai bob ci gael ei letya mewn grwpiau (lleiafswm dau gi) oni bai bod angen ei gadw wedi ei ynysu am resymau diogelwch a llesiant ci unigol.</p>

5. IECHYD A LLES

Rhaid cymryd rhagofalon rhesymol er mwyn atal a rheoli afiechydon heintus ac ymledol rhag lledaenu. Mae'n hanfodol cofrestru gyda milfeddyg. Mae gofyniad i gael cynlluniau iechyd priodol, i ddefnyddio meddyginiaethau trwyddedig fel bo angen ac i hybu statws iechyd y cŵn drwy eu bridio yn briodol. Mae cyfleusterau ynysu, offer cymorth cyntaf ac amddiffyn rhag tân yn angenrheidiol.

Amod Trwydded	Canllaw
5.1 Cofrestru gyda Milfeddyg a. Rhaid i bob sefydliad bridio gofrestru gyda phractis milfeddyg a sicrhau bod manylion llawn ar gael i'r Awdurdod Trwyddedu.	Gellir cael cyfeiriadau milfeddygfeydd o wefan Coleg Brenhinol y Milfeddygon: <u>http://www.rcvs.org.uk/FindAVet</u>
5.2 Meddyginiaethau a. Rhaid i'r holl feddyginiaethau a ddefnyddir fod ag Awdurdodiad Marchnata cyfredol i werthu yn y DU. b. Rhaid i bob meddyginiaeth a ddefnyddir fod o fewn y dyddiad dod i ben, gan ei ddefnyddio yn unol â'r cyfarwyddiadau. c. Rhaid eu storio mewn cwpwrdd diogel, addas. Rhaid eu diogelu rhag goleuadau ac eithafion tymheredd.	Meddyginiaeth ar bresgripsiwn yn unig - Dylid ond defnyddio meddyginiaethau milfeddygol (POM-V) i anifeiliaid penodol y mae'r presgripsiwn ar eu cyfer. Rhaid dilyn cyfarwyddiadau penodol y milfeddyg. Meddyginiaeth Anifeiliaid nad yw'n fwyd - Milfeddyg, Fferyllydd a Personau Cymwys Addas (NFAM-VPS) a meddyginiaeth Milfeddygol Awdurdodwyd - Rhestr Werthiant Gyffredinol (AVM-GSL) rhaid defnyddio meddyginiaethau yn unol â chanllawiau'r gwneuthurwr. Caniateir meddyginiaeth homeopathig gyda chaniatâd y milfeddyg.

<p>5.3 Afiechydon Heintus/Ymledol yn yr eiddo</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Rhaid i'r holl gŵn gael eu diogelu yn ddigonol rhag afiechydon heintus ac ymledol a pharasitiaid fel y penderfynwyd gan eich milfeddyg. b. Rhaid cadw cofnodion cyfredol i bob ci gan roi manylion pa driniaethau a brechiadau maent wedi eu derbyn. 	<p>Rhaid cymryd rhagofalon digonol er mwyn atal a rheoli afiechydon heintus ac ymledol a pharasitiaid rhag lledaenu ymhlith cŵn, a milheintiau ymysg cŵn, staff ac ymwelwyr.</p> <p>Rhaid cadw cofnod o'r holl drefniadau brechu a'r moddion llyngyr a roddwyd.</p>
<p>5.4 Statws Iechyd y Cŵn</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Rhaid i bob anifail gael archwiliad corfforol dyddiol i weld os oes unrhyw arwyddion o salwch, anaf neu ofid. b. Rhaid i gŵn a geist magu fod yn iach yn gorfforol ac o ran ymddygiad. c. Gall unrhyw stoc magu sydd ym marn yr arolygydd trwyddedu yn dangos unrhyw nodweddion ymddygiadol neu etifeddol diffygiol orfod cael ei wirio yn iach gan filfeddyg y Trwyddedai. d. Rhaid gofyn am gyngor milfeddyg yn ddiymdroi pan fo ci yn dangos arwyddion o afiechyd, anaf, salwch neu anhwylder ymddygiadol gan gofnodi hyn yn llyfr log y ci a bod hwnnw ar gael i ddarpar brynwyr. 	<p>Fel arfer, nid yw stoc magu sy'n dangos arwyddion o ofn neu orbryder yn gwneud rhieni da.</p> <p>Dylai cŵn bach fod yn epil i rieni sy'n iach, cymdeithasol ac sy'n fedrus yn eu hamgylchedd.</p>
<p>5.5 Bridio</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Ni ddylid paru geist magu os ydynt yn llai na blwydd oed. b. Ni ddylai gast fagu esgor ar fwy na chwe thorllwyth o gŵn bach yn ei hoes. 	

<p>c. Ni ddylai geist magu esgor ar fwy na un torllwyth o gŵn bach mewn cyfnod o ddeuddeng mis.</p>	
<p>5.6 Cyfleusterau Ynysu</p> <p>a. Rhaid i gyfleusterau ynysu fod ar gael a rhaid iddynt gydymffurfio â'r amodau trwyddedu eraill ond rhaid iddynt hefyd fod ar wahân i lety cŵn eraill.</p> <p>b. Rhaid i gyfleusterau digonol fod ar gael i atal afiechydon heintus rhag lledaenu rhwng cŵn a gaiff eu hynysu a chŵn eraill.</p> <p>c. Rhaid i fesurau bioddiogelwch effeithiol fod yn eu lle a'u bod yn cael eu deall.</p>	<p>Dylai cyngor milfeddygol am ynysu cŵn gydag afiechydon heintus posib gael ei ddogfennu a'i ddilyn ar unwaith.</p> <p>Dylai bod gweithdrefnau a chyfleusterau yn eu lle i ganiatáu i roi cŵn sydd newydd gyrraedd mewn cwaratîn fel a ymgynghorwyd â milfeddyg.</p> <p>Dylid ceisio cyngor gan filfeddyg pan fo cŵn sydd newydd gyrraedd yn dangos unrhyw arwyddion o afiechyd, cyn iddynt gael cymysgu gyda chŵn eraill.</p> <p>Mae angen i anifeiliaid sydd wedi eu hynysu gael eu hynysu yn effeithiol a disgwylir tystiolaeth bod milfeddyg wedi bod yn rhan o hyn.</p>
<p>5.7 Cit cymorth cyntaf</p> <p>a. Rhaid i focs cymorth cyntaf digonol ar gyfer cŵn fod wrth law ac ar gael ar y safle.</p>	<p>Dylai cit cymorth cyntaf gynnwys yr isod:</p> <p>Detholiad o wahanol ddresinau</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gorchudd briw nad yw'n adlynol • Rhwymynnau cynnal • Rhwymynnau gorchuddio • Gwlân cotwm • Siswrn • Gefel fach • Tortsh • Mwsel/i o faint addas

	<p>Rhif cyswllt Milfeddyg ynghyd â manylion gwasanaeth y tu allan i oriau arferol.</p> <p>Bydd meddyginiaethau yn cael eu cadw mewn cwpwrdd moddion a byddant yn cynnwys: Eli briwiau a Hydoddiant Diheintio.</p>
<p>5.8 Diogelu rhag tân</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Rhaid cael cynllun argyfwng tân a gwacáu yn ei le. b. Rhaid cael dulliau addas o hysbysu pawb os oes tân neu unrhyw argyfwng arall. c. Rhaid cynnal offer ymladd tân a chanfyddwyr yn briodol a rhaid gwasanaethu diffoddyddion tân neu gael rhai newydd yn ôl y galw. d. Ni ddylid gosod offer gwresogi mewn lleoliad neu mewn modd ble y gallant beri risg tân neu berygl i gŵn. e. Dylid cymryd rhagofalon er mwyn atal unrhyw ddeunydd a allai beri risg tân rhag cronni. 	<p>Dylai'r weithdrefn hon gynnwys cyfarwyddiadau sy'n ymdrin â lle dylid mynd â'r cŵn.</p> <p>Gweler Atodlen B sy'n atodol i weld manylion i gynorthwyo gyda chydymffurfio â'r rheoliadau.</p>
<p>5.9 Diogelwch Offer Trydanol</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Rhaid i chi sicrhau fod yr holl systemau trydanol wedi'u hadeiladu a'u cynnal a'u cadw'n ddigonol er mwyn atal peryglon, cyhyd â bod hyn yn rhesymol ymarferol, yn unol â Rheoliadau Trydan yn y Gwaith 1989. 	<p>Gweler Atodlen C sy'n atodol i weld manylion i gynorthwyo gyda chydymffurfio â'r rheoliadau.</p>

6. CADW COFNODION

Rhaid cadw cofnodion manwl a chyfredol yn yr eiddo. Rhaid iddynt fod ar gael i'r Arolygwyr Awdurdodedig.

Amod Trwydded	Canllaw
<p>6.1 Adnabod Cŵn</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Rhaid i'r trwyddedai gadw rhestr o'r holl gŵn/geist magu gyda manylion am enw, brîd a rhif microsglodyn yr anifail. b. Rhaid rhoi microsglodyn ar eist a chŵn magu gan berson cymwys a chofnodi hyn ar fas data cenedlaethol cydnabyddedig. c. Rhaid llenwi llyfr log a ddarparwyd gan yr Awdurdod Trwyddedu a'i gadw i eist a chŵn magu. Y microsglodyn yw'r cysylltiad rhwng y ci a'r llyfr log. <p><u>Atodlen 1 - Llyfr Log Geist Magu</u></p> <ul style="list-style-type: none"> d. Rhaid cadw'r llyfr log yma, gan gofnodi manylion yn cynnwys rhif y microsglodyn, enw, dyddiad geni, brîd, rhif Cofrestru'r Kennel Club, cyfeiriad ble y'i cedwir a chofnod statws iechyd. <p>Yn ychwanegol, rhaid i'r llyfr log i eist magu gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • canlyniadau unrhyw gynllun iechyd Cymdeithas Milfeddygon Prydain (BVA) / Kennel Club*; • canlyniadau unrhyw brofion sgrinio DNA a ddilyswyd sy'n briodol i'r brîd*;	<p>Cyfeiriwch at Atodlen 1 i weld enghraifft o'r Llyfr Log Gast Fagu.</p> <p>Cyfeiriwch at Atodlen 2 i weld enghraifft o'r Llyfr Log Ci Magu.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • manylion pob torllwyth (manylion cychwynnol i'w cofnodi wedi geni) fel sy'n ofynnol gan Reoliadau Bridio Cŵn (Cofnodion Trwyddedu) 1999* sydd hefyd yn cynnwys, dyddiad paru a manylion y tad, rhyw y cŵn bach, dyddiad geni, pwysau, disgrifiad a chyfanswm y torllwyth. <p>*ar gael gan y Kennel Club</p> <p><u>Atodlen 2 - Llyfr Log Cŵn Magu</u></p> <p>e. Rhaid cadw'r llyfr log yma, gan gofnodi manylion yn cynnwys rhif y microsglodyn, enw, dyddiad geni, brîd, rhif Cofrestru'r Kennel Club, cyfeiriad ble y'i cedwir a chofnod statws iechyd.</p> <p>Yn ychwanegol, rhaid i'r llyfr log i gŵn magu gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • canlyniadau unrhyw gynllun iechyd Cymdeithas Milfeddygon Prydain (BVA) / Kennel Club; • manylion paru; a • manylion pob gast a gymharwyd. <p>f. Ar ôl i'r cŵn adael yr eiddo trwyddedig rhaid cadw'r cofnodion am o leiaf 24 mis a rhaid iddynt fod ar gael ar gais swyddogion awdurdodedig.</p>	
<p>6.2 Cŵn Bach</p> <p>a. Ni werthir unrhyw gi bach cyn ei fod yn 56 diwrnod oed.</p> <p>b. Rhaid i bob ci bach gael ei adnabod drwy ficrosglodyn cyn cael ei werthu neu gael cartref gyda'r manylion yn cyfeirio at yr ast fagu.</p>	<p>Mae cerdyn adnabod ci bach yn cynnwys y manylion isod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enw'r bridiwr a chyfeiriad/manylion cyswllt • Dyddiad geni a dyddiad gwerthiant • Rhif microsglodyn y ci bach (os yn berthnasol)

<p>c. Rhaid i fanylion y microsglodyn gael ei gofrestru ar fas data cydnabyddedig.</p> <p>d. Rhaid i'r microsglodyn gael ei gofrestru i'r bridiwr cyn i'r ci bach symud o'r eiddo.</p> <p>e. Bydd cŵn bach yr ystyrir sy'n rhy fach i gael microsglodyn ond yn cael eu heithrio gan lythyr gan filfeddyg.</p> <p><u>Atodlen 3 - Cerdyn Adnabod Ci Bach</u></p> <p>f. Rhaid llenwi cerdyn adnabod ci bach i bob ci bach a fagwyd gan roi copi i'r prynwr ar adeg y gwerthiant. Rhaid i'r bridiwr gadw'r copi gwreiddiol.</p> <p>Dylai'r cofnodion hefyd ddangos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • manylion y gwerthiant, sef dyddiad y gwerthiant; • enw a chyfeiriad y sawl a gyflenwyd; • y rhif microsglodyn. <p>Rhaid cofnodi gwerthiant cŵn bach yn y llyfr log Geist Magu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Enw a rhif microsglodyn y ddau riant (i gynnwys rhif cofrestru'r Kennel Club os yn gymwys) • Manylion brechu • Manylion moddion llyngyr • Canllaw ar ail-gofrestru microsglodyn i berchennog newydd <p>D.S. rhaid i bob ci bach fod â'u cardiau unigol gyda hwy drwy bob cam o'r daith i'w cartref parhaol terfynol.</p> <p>Cyfeiriwch at Atodlen 3 i weld enghraifft o Gerdyn Adnabod Ci Bach</p> <p>Dylid darparu 'Pecyn Ci Bach' i bob person sy'n prynu ci bach, dylai hwn gynnwys: - Cyfran y bwyd a fwydir ar hyn o bryd, manylion yswiriant (os yw wedi'i ddarparu), unrhyw gyngor/gwybodaeth benodol i'r brîd a chyfeiriad at y Cod Ymarfer Lles Cŵn (Cyhoeddiad y Llywodraeth).</p>
<p>6.3 Gwerthu Geist a Chŵn Magu</p> <p>a. Pan fyddant yn cael eu gwerthu ar gyfer bridio pellach, rhaid i eist magu fod a'u llyfr log gyda hwy sy'n cynnwys eu hanes magu yn llawn.</p> <p>b. Rhaid i gŵn magu fod a'u llyfr log gyda hwy pan fyddant yn cael eu gwerthu ar gyfer bridio pellach.</p>	<p>Rhaid i lyfrau log fod gyda geist magu pan fyddant yn cael eu gwerthu i sefydliadau bridio eraill er sicrhau nad yw nifer y torllwythi a gynhyrchwyd yn fwy na'r uchafswm y gall gast eu hesgor.</p> <p>Ar hyn o bryd yr uchafswm yw chwe torllwyth gyda dim llai na blwyddyn rhyngddynt.</p>
<p>6.4 Cludo Cŵn</p>	

<p>a. Pan fydd cŵn magu, geist magu a chŵn bach yn cael eu cludo, rhaid i'r trwyddedai sicrhau bod yr holl gamau priodol yn cael eu cymryd i sicrhau fod y cŵn wedi eu darparu gyda bwyd a diod priodol, deunydd gorwedd, ac ymarfer digonol.</p> <p>b. Rhaid cydymffurfio yn llawn â deddfwriaeth bresennol Lles Anifeiliaid wrth gael eu Cludo.</p>	<p>Mae'r deddfwriaeth yn diffinio'r gofynion i sicrhau 'Lles Anifeiliaid wrth eu Cludo'. Gallwch ofyn i'ch arolygydd trwyddedu am fanylion y rheoliadau cyfredol. Mae'r enghreifftiau yn cynnwys: Cawell/cewyll cŵn sydd wedi'u gosod yn ddiogel ac wedi'u hawyru'n addas. Yn ogystal â'r gofyniad i gael awdurdodiad cludo.</p>
---	--

7. DEDDF LLES ANIFEILIAID 2006

Mae Adran 9 y Ddeddf uchod yn rhoi dyletswydd gofal ar berson sy'n gyfrifol am anifail. Mae'r Ddeddf yn datgan bod person yn cyflawni trosedd os nad yw'n cymryd camau rhesymol i ddarparu ar gyfer anghenion yr anifail hwnnw. Er mwyn i chi gydymffurfio â'r dyletswyddau hyn, mae'r Cyngor wedi rhoi manylion y gofynion a chanllawiau penodol y mae'n rhaid i chi eu dilyn.

Pan gyfyd posibilrwydd fod Dyletswydd Gofal o dan Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006 wedi'i thorri, gall y Cyngor, yn ôl ei ddoethineb, gyflwyno Hysbysiad Gwella i ddatrys y broblem.

Amod Trwydded	Canllaw
<p>7.1 Cyfleusterau i Gŵn Bach</p> <p>a. Rhaid darparu cyfleusterau addas a digonol i bob torllwyth gymysgu â'i gilydd.</p>	<p>Mewn cartrefi domestig, bydd amgylchedd naturiol a sefyllfa gyfoethog i gymysgu â'i gilydd, ac felly nid oes angen ardal benodol ar wahân.</p> <p>Ystyrir fod angen digonedd o gyfle i gymysgu gyda phobl ac anifeiliaid eraill er sicrhau bod y cŵn bach yn gallu wynebu profiadau bywyd teuluol modern.</p>
<p>7.2 Arddangos Patrymau Ymddygiad Arferol</p>	<p>Enghreifftiau o gyfoethogi amgylcheddol yw: ymarfer, chwarae priodol a digon o gysylltiad gyda phobl (pincio, hyfforddi neu</p>

<p>a. Rhaid i bob ci a gedwir yn y sefydliad gael cyfle i gymysgu a chael ei ysgogi'n ddyddiol i ddangos ymddygiad arferol.</p> <p>b. Rhaid darparu tystiolaeth o'r gwelliannau a'r cyfoethogi i arolygydd yr awdurdod lleol.</p>	<p>chwarae) a gweithgareddau canfod bwyd e.e. bwydwyr pos neu ymarferion chwilota.</p> <p>Mewn amgylchedd domestig dylai cŵn fod yn rhydd yn y tŷ a'r ardd gyda ymarfer corff ychwanegol ar dennyn a dim ond rhaglenni byr wedi eu dogfennu sydd angen i drwyddedai eu cynhyrchu.</p>
<p>7.3 Cymdeithasoli Cŵn Bach</p> <p>a. Rhaid i bob ci bach gael ei gymdeithasoli cyn ei werthu neu gael cartref a rhaid cytuno a thrafod ar y ffordd o weithredu hyn gyda arolygydd yr awdurdod lleol.</p>	<p>Dylai cŵn bach fod yn epil i rieni sy'n iach, cymdeithasol ac sy'n gymwys yn eu hamgylchedd.</p> <p>Dylai cynllun cymdeithasoli wedi ei gynllunio ymysg pethau eraill gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gafael yn ofalus ymhob ci bach, • cyflwyno'r sŵn lefel isel o 14 diwrnod ymlaen; • o 21 diwrnod dylid cyflwyno'r anifail yn ddyddiol i amrywiaeth o gyswllt gyda phobl, chwarae gyda theganau addas gan chwarae i ffwrdd oddi wrth y fam. Ble fo bioddiogelwch yn caniatáu, dylai cŵn bach o dorllwythi eraill gymysgu mewn amgylchedd addas. Dylid bod yn ofalus pan fo cŵn bach yn cael eu symud gan sicrhau wrth afael ynddynt nad yw hyn yn gofidio'r fam. <p>Pan fyddwch yn defnyddio unrhyw hyfforddiant dylai fod ar sail gwobrwyo. Mae defnyddio coleri sioc drydanol wedi eu gwahardd.</p>
<p>7.4 Magu Cyfrifol</p> <p>a. Nid ddylid magu o unrhyw stoc magu sy'n dangos nodweddion ymddygiadol neu etifeddol diffygiol.</p>	<p>Dylai'r Trwyddedai fod yn gyfarwydd gyda'r profion sgrinio iechyd ar gyfer y bridiau a ddewiswyd, mewn ymgynghoriad gyda'u milfeddyg.</p>

<p>b. Wrth fagu croesfridiau yn fwriadol rhaid i'r bridwyr roi sylw dyladwy i addasrwydd y bridiau er mwyn esgor yn hawdd ac i gynhyrchu cŵn bach iach.</p>	<p>Diffinnir croesfridiau fel epil unrhyw ddau neu fwy o fathau cydnabyddedig o gŵn.</p> <p>Dylid ystyried yn ofalus cyn bridio anifeiliaid sy'n perthyn yn agos.</p> <p>Enghreifftiau o fridio agos yw paru rhwng brawd a chwaer, tad a merch, mam a mab, taid a wŷr/wyres neu hanner brawd neu chwaer.</p>
<p>7.5 Strategaeth ymddeol i eist a chŵn magu.</p> <p>a. Bydd pob gast a chi magu sydd wedi ymddeol a gedwir ar yr eiddo Trwyddedig ddal i gael eu cynnwys ar y drwydded.</p> <p>b. Rhaid i fridwyr gael cynllun i ddelio gyda chŵn sydd wedi ymddeol.</p>	<p>Dylai bridwyr gynllunio ar gyfer ymddeoliad eu cŵn magu a sicrhau os oes modd eu cartrefu eto eu bod yn dod o hyd i gartrefi domestig addas iddynt ymlaen llaw.</p>

8. GOFYNION ERAILL

Dylai Trwyddedai a Staff sicrhau eu bod yn ymwybodol o'r ddeddfwriaeth berthnasol gyfredol a'r canllawiau sy'n berthnasol i les cŵn.

Amod Trwydded	Canllaw
8.1 Deddfwriaeth Gyfredol Berthnasol Arall a Chodau Ymarfer	Rhestr o'r ddeddfwriaeth berthnasol gyfredol

<p>a. Rhaid i ddalwyr trwydded a staff hefyd fod yn ymwybodol o'r ddeddfwriaeth Lles Anifeiliaid a Bridio Cŵn cyfredol i'w galluogi i gydymffurfio yn llawn gyda'r amodau.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Rheoliadau Tocio Cynffonnau Cŵn Gwaith (Cymru) 2007 (OS 2007/1028 (W.95)). ◆ Deddf Cŵn Peryglus 1991 (fel y newidiwyd) ◆ Deddf Bridio a Gwerthu Cŵn (Lles) 1999 ◆ Deddf Anifeiliaid Anwes 1951 ◆ Deddf Lles Anifeiliaid 2006 ◆ Cod Ymarfer er Lles Cŵn - Llywodraeth Cymru ◆ Deddf Bridio Cŵn 1973 ◆ Gorchymyn Rheoli Cŵn 1992 ◆ Rheoliadau Bridio Cŵn (Cofnodion Trwyddedu) 1999 ◆ Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Coleri Electronig) (Cymru) 2010 Rhif 943 (W.97) ◆ Gorchymyn Lles Anifeiliaid (Cludiant) (Cymru) 2007
--	---

MATERION ERAILL SY'N YMWNEUD Â RHEDEG SEFYDLIAD TRWYDDEDIG.

A. Y DREFN APELIADAU

Deddf Anifeiliaid Anwes 1951 - Adran 1 (4)

Caiff unrhyw berson sy'n anfodlon gyda phenderfyniad awdurdod lleol i wrthod rhoi trwydded o'r fath, neu gydag unrhyw amod y cynigir rhoi trwydded o'r fath yn ddarostyngedig iddo, apelio i Lys Ynadon; ac fe all y llys mewn apêl o'r fath roi y fath gyfarwyddyd ynghylch cyflwyno trwydded neu, yn ddibynnol ar yr achos, ynghylch yr amodau y rhoddir trwydded yn ddarostyngedig iddynt, fel y gwêl yn dda.

B. CANLLAW RHAGOFALON TÂN

Rhoddir y wybodaeth a ganlyn i ddeiliaid y drwydded, i'w cynorthwyo i gydymffurfio â gofynion y rhagofalon tân y manylir arnynt yn amodau trwydded y Cyngor, sy'n gofyn bod camau priodol yn cael eu cymryd er gwarchod anifeiliaid pe digwydd tân neu argyfwng arall.

Bwriad y canllaw yw sicrhau bod y modd o ddianc a rhagofalon tân cysylltiedig yn ddigonol i ddeiliaid sy'n bobl. Dylid cadw mewn cof y gallai'r gofynion diogelwch tân i bobl ddod o dan ddeddfwriaeth arall.

Rhaid ystyried y materion a ganlyn:

1. **Mynediad ar gyfer Ymladd Tân a Chyflenwadau Dŵr** - Dylai bod mynediad da ar gyfer offer ymladd tân (lled o 3.7m o leiaf) i bob hydrant a ffynonellau dŵr eraill a dylid darparu lleiniau caled. Dylid arddangos bwrdd gydag enw'r eiddo yn glir ger y mynediad ffordd agosaf.
2. **Ffyrdd o Ddianc** - Dylid dylunio llwybrau dianc i anifeiliaid sy'n ffordd syth allan o'r adeiladau, gyda chyn lleied â phosib o gymorth dynol. Dylid trefnu drysau corlannau fel y gall anifeiliaid adael yn gyflym a dylid osgoi troadau llym, rhwystrau a rampiau ar hyd y llwybrau dianc, cyhyd ag y bo modd.
  - a) Dylai'r holl eiddo fod ag allanfeydd sy'n ddigon llydan ac uchel i ganiatáu mynediad rhwydd at yr anifeiliaid bob amser.
  - b) Dylid gallu agor yr allanfeydd yn hawdd o'r tu mewn heb ddefnyddio gorriad.
  - c) Os oes angen, dylid gwneud darpariaeth i gael gafael ar ddeiliad gorriad ar fyrder.Mewn adeiladau sy'n fwy na 18 metr o hyd neu lle cedwir nifer fawr o anifeiliaid, dylid darparu o leiaf ddwy allanfa a'u lleoli mor bell â phosib oddi wrth ei gilydd. Dylai'r pellter teithio gael ei gyfyngu i 45 metr.
3. **Arwyddion Dim Ysmygu** - Dylid arddangos rhybuddion dim ysmygu yn ymyl unrhyw ardal lle mae gwair neu wellt ac os yw'n ymarferol, dylid cymryd rhagofalon yn erbyn mynediad diawdurdod, yn enwedig gan blant.
4. **Gosodiadau Trydanol** - Dylid glanhau gosodiadau trydanol gan gynnwys lampau yn gyson fel nad yw llwch yn hel. Dylid rhoi offer trydanol, gwresogyddion ac ati, yn eu lle a'u sadio fel eu bod bellter diogel oddi wrth unrhyw ddeunydd gorwedd fflamadwy a allai fod wedi cronni.
5. **Offer Ymladd Tân**
  - a. **Diffoddwyr Tân Cludadwy** - Argymhellir yr hyn a ganlyn fel isafswm:

- Mae adeiladau sydd ag arwynebedd o ddim mwy na 200m² angen o leiaf 2 ddiffoddydd dŵr 9 litr, ar gyfer adeiladau dros 200m² mae'n rhaid darparu diffoddydd tân ychwanegol ar gyfer pob 200m² ychwanegol neu ran o hynny.
  - Mae'n rhaid i ddiffoddwyr tân cludadwy gyrraedd gofynion BS EN 3 a rhaid eu gosod a'u cynnal yn unol â'r argymhellion a roddir yn BS 5306.
  - Yn dibynnu ar ganlyniad eich asesiad risg tân, fe all fod yn bosib gostwng hyn i un diffoddydd mewn eiddo bychan iawn gyda gofod llawr o lai na 90m².
  - Ni ddylid defnyddio diffoddwyr tân sy'n cynhyrchu sŵn uchel wrth weithio e.e. CO₂, neu gymylau mawr o bowdwr sych, yn ymyl anifeiliaid.
- b. **Peipiau Dŵr ar Rîl** - Gellir darparu rîl beipen ddŵr fel dewis arall i ddiffoddwyr tân cludadwy. Dylai fod un bibell o leiaf ar gyfer pob arwynebedd o 800m² neu ran o hynny.
Dylai gydymffurfio â BS 5306: Rhan 1. Gall pibellau golchi fod yn dderbyniol cyhyd â bod ganddynt lif cyson o ddŵr sy'n gallu cynhyrchu ffrwd o ddŵr sy'n teithio o leiaf bum medr.
Ni ddylai olwyn pibell fod yn fwy na 45m o hyd a dylent gael eu gosod fel gellir mynd â'r chwistrell o fewn 6m o bob rhan o'r eiddo gwarchodedig.
6. **Rhybuddion Tân** - Dylai pob aelod o staff yn y sefydliad fod yn gyfarwydd â'r camau y dylent eu cymryd petai tân.
Dylid darparu rhybudd gweladwy mewn iaith glir sy'n egluro'r camau i'w cymryd mewn tân a lleoliad y ffôn agosaf. Gall y rhybudd hwn gynnwys y canlynol:
- "Wrth ddarganfod tân, sicrhewch fod yr adeilad yn cael ei wagio.
Galwch y Frigâd Dân {mae'r ffôn agosaf yn .....}.
Ymdriniwch â'r tân trwy ddefnyddio'r offer ymladd tân a ddarperir, os yw'n ddiogel gwneud hynny ac ati"
7. **Cyfeirnod Map OS** - Dylid cael cyfeirnod map Arolwg Ordnans ar gyfer yr eiddo a'i arddangos gyda'r Rhybudd Tân a ddarperir.

Mae'r **Gorchymyn Diwygio Rheoleiddio (Diogelwch Tân) 2005** yn gofyn bod rhagofalon tân angenrheidiol yn cael eu rhoi ar waith i amddiffyn unigolion perthnasol petai tân yn yr eiddo, neu yng nghyffiniau'r holl eiddo y mae'r ddeddfwriaeth yn berthnasol iddo.

Mae'r cyfrifoldeb am gydymffurfio â'r gorchymyn gyda'r 'unigolyn cyfrifol'. Mewn gweithle, y person hwn fyddai'r cyflogwr ac unrhyw berson arall a all fod â rheolaeth dros unrhyw ran o'r eiddo, e.e. y deiliad neu'r perchennog. Ym mhob eiddo arall, yr unigolyn/unigolion sy'n rheoli'r eiddo fydd yn gyfrifol.

Mae'n rhaid i'r person cyfrifol:

Gynnal Asesiad Risg Tân, a rhaid iddo gofnodi'r canfyddiadau pwysig o'r asesiad os oes pump neu fwy o bobl yn cael eu cyflogi, os yw'r eiddo wedi'i drwyddedu neu os oes hysbysiad addasiadau mewn grym.

I'ch cynorthwyo ymhellach, mae'r *Fire Safety Guide to Animal Premises and Stables* 978 1 85112 884 6) ar gael o'r Llyfrfa neu drwy wefan Adran Gymunedau a Llywodraeth Leol (www.communities.gov.uk).

C. IECHYD A DIOGELWCH

Mae cyfraith iechyd a diogelwch yn berthnasol i bob busnes, waeth pa mor fach ydyw. Fel cyflogwr neu berson hunangyflogedig, chi sy'n gyfrifol am iechyd a diogelwch yn eich busnes. Mae angen i chi gymryd y rhagofalon cywir i leihau'r risgiau o beryglon yn y gweithle a darparu amgylchedd gwaith diogel.

Edrychwch ar y canllaw o'r enw "*Health and Safety made simple*". Mae'r canllaw hwn yn gwneud bywyd yn haws i chi drwy roi'r wybodaeth sylfaenol ar beth sydd angen i chi ei wneud mewn un lle. Bydd yn eich helpu i roi cychwyn arni wrth reoli iechyd a diogelwch yn eich busnes.

Gyda rhai gweithgareddau gwaith, efallai y bydd angen i chi wneud rai pethau'n ychwanegol i sicrhau eich bod yn cydymffurfio â'r gyfraith. Mae canllawiau pellach ar bynciau penodol, megis rheoli asbestos, atal salwch wrth ddod i gyswllt ag anifeiliaid, ac ati, a modelau asesiadau risg ar gael ar-lein yn www.hse.gov.uk. Gallwch hefyd gysylltu â thîm iechyd a diogelwch Cyngor Gwynedd ar 01766 771000 a gofyn am y swyddog dyletswyddau neu e-bostiwch ni ar Bwydalechyd&Diogelwch@gwynedd.llyw.cymru.

Gellir lawr-lwytho'r daflen "*Health and Safety made simple*" trwy ddilyn y ddolen hon:
<http://www.hse.gov.uk/pubns/indg449>